

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Արբանյակային դիտարկման տեխնոլոգիաների և Կոպերնիկոս համակարգի տվյալների ու ծառայությունների ներկայացում

Ալեքսանդր Առաքելյան,
ՀԱՀ Յակոբեան բնապահպանական կենտրոն

Հունիսի 14, 2021թ.

CERTH
CENTRE FOR
RESEARCH & TECHNOLOGY
HELLAS

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Բովանդակություն

- Չեռահար զոնդավորման հիմունքները
- Արբանյակային տեխնոլոգիաների կիրառությունները
Երկրի դիտարկումներում
- Copernicus ծրագիր
- Sentinel առաքելություն

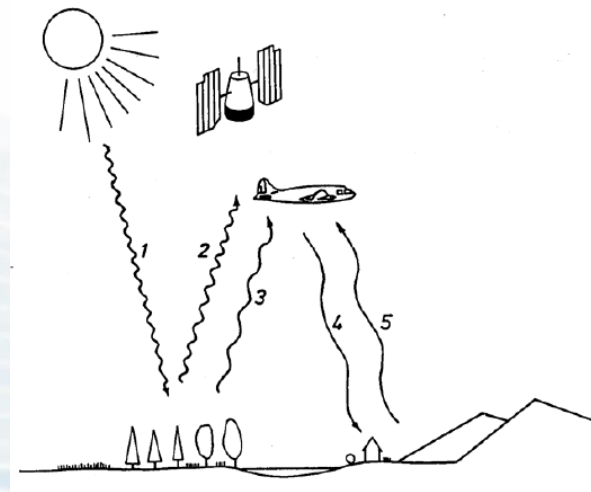
Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Ի՞նչ է հեռահար զոնդավորումը կամ հեռազննումը

- Չոնդավորում-Sensing՝ օբյեկտի վերաբերյալ չափումների իրականացում կամ ինֆորմացիայի ստացում:
- Չեռահար-Remote՝ չափող սարքավորում, որն անմիջական կոնտակտի մեջ չէ օբյեկտի հետ:
- Սահմանում. Ինֆորմացիայի գրանցում առանց կոնտակտի, էլեկտրամագնիսական միջոցով՝ օգտագործելով գործիքներ, որոնք գտնվում են օդանավերում կամ տիճառագայթման եզերական սպարատներում (Jensen, 2007):

Kraus, K., Schneider, W. (1988) Fernerkundung, Band 1, Physikalische Grundlagen und Aufnahmetechniken. Ferd. Dümmlers Verlag, Bonn.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Ե՞րբ է սկսվել հեռահար զոնդավորումը

Հեռահար զոնդավորման նախադրյալները.

- Լուսանկարչությունը
- Ռադիոն
- Օդանավերը
- Տիեզերանավերը

1826/27. Նիսիֆոր Նիսիսը (Nicéphore Niépce) (1765-1833)
կատարում է առաջին նկարահանումը՝ օգտագործելով
«Camera obscura»

Niepce called it a **heliograph**; from the Greek helios for “Sun” and graphos for “drawing”

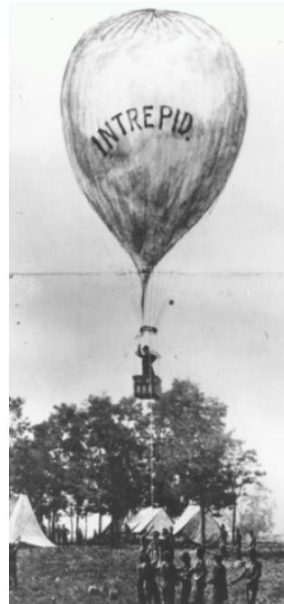
Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Օդային լուսանկարչության սկիզբը

- Առաջին օդային լուսանկարը ստացվել է օդապարիկից՝ 1858թ-ին, Փարիզում Gaspard Felix Tournachon-ի կողմից:
- Ամերիկյան քաղաքացիական պատերազմի ընթացքում (1861-1865) օգտագործվում էին օդապարիկները՝ հակառակորդի զորքերը դիտարկելու համար:
- Առաջին շարժիչային ինքնաթիռ՝ Kitty Hawk (1903) ստեղծվել է Wright եղբայրների կողմից:
- Առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքում օդային հետախուզության լուսանկարչությունն.
  - ճանապարհների, կամուրջների, խոչընդոտների քարտեզագրում
  - Չորքերի շարժումների փաստաթղթավորում
  - Չինամթերքի գտնվելու վայրը

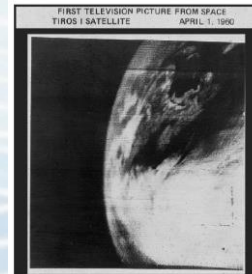
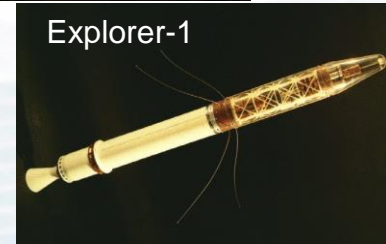
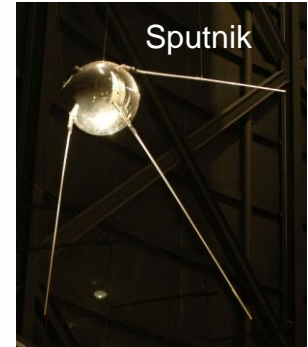

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.
Առաջին արբանյակները

- Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո տիեզերական թռիչքների արագ զարգացում
- Միջուկային սպառազինությունների մրցավազք ԱՄՆ-ի և ԽՍՀՄ-ի միջև, մրցավազք դեպի Լուսին
- 1957. Спутник-1, ունեցել է 1440 պտուկտ Երկրի շուրջը
- 1958. Explorer-1 NASA-ի կողմից
- 1961. Առաջին թռիչքը դեպի տիեզերք՝ Յուրի Գագարին
- 1960. TIROS-1 Յժողովրդավարական հանրապետության ինֆրակարմիր դիտորդական արբանյակ. կանխատեսվող եղանակի առաջին ցուցադրումը՝ արբանյակների կիրառմամբ

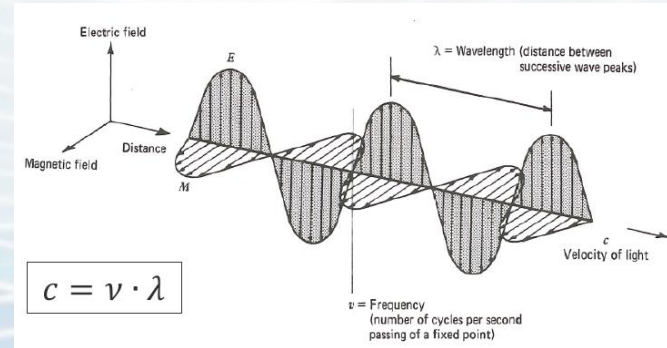
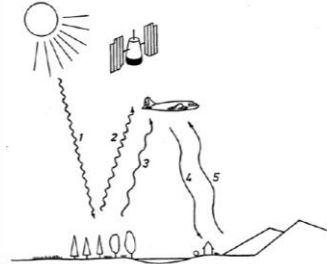
Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Էլեկտրամագնիսական ճառագայթում

- Հեռահար զոնդավորումը սովորաբար կատարվում է էլեկտրամագնիսական էներգիայի օգտագործմամբ
- Տեսանելի լույսը էլեկտրամագնիսական ճառագայթման ձև է
- Այլ ձևեր՝ գամմա ճառագայթներ - gamma rays, Ռենտգենյան ճառագայթներ - X-rays, միկրոալիքներ - microwaves, ինֆրակարմիր - infrared, UV, ...

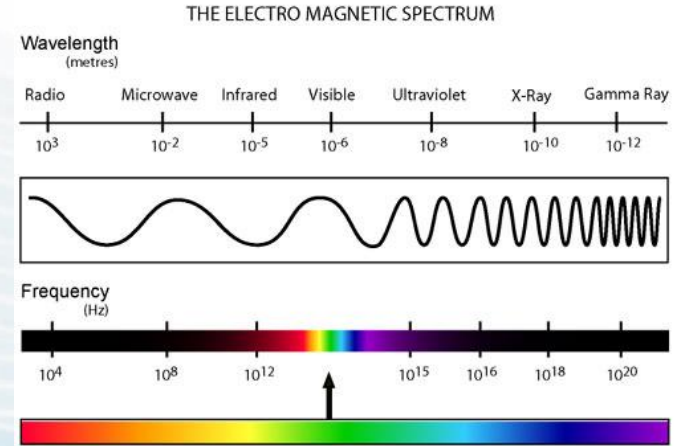
Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Օպտիկական պատկերներ հեռահար զոնդավորումից

- Հեռահար զոնդավորման նկարները պիքսելների մեծ քանակությամբ ռաստրային նկարներ են՝ x և y ուղղություններով:
- Օպտիկական սենսորների նկարներն ունեն բենդեր - “bands“
- Յուրաքանչյուր բենդ իր մեջ պարունակում է ինֆորմացիա, ըստ որոշակի պիքսելների երկարության: Օրինակ՝
- Band 1: Կապույտ (450-550 nm)
- Band 2: Կանաչ (540-580 nm)
- Band 3: Կարմիր (640-685 nm)
- Band 8: Մոտ ինֆրակարմիր-Near Infrared (760-910 nm)
- Լրացուցիչ բենդեր՝ կարճալիք ինֆրակարմիր- Short-Wave Infrared (1500-2300 nm), ջերմային ինֆրակարմիր-Thermal Infrared (10.0-12.5 μm), ուլտրամանուշակագույն-Ultraviolet և այլն

Project funded by
EUROPEAN UNION

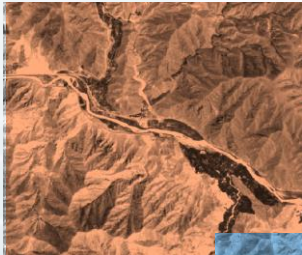
Common borders. Common solutions.

RGB համադրումը

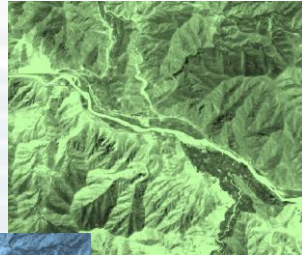
RGB: Red – Green – Blue

Յուրաքանչյուր բնիկ մեկ գույնով է ներկայացվում (Red -> R, Green -> G, Blue -> B)

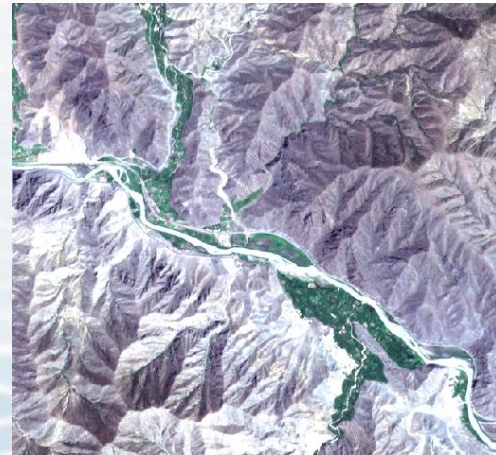
665 nm

560 nm

490 nm

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Հեռահար զոնդավորման պլատֆորմները

Հեռահար զոնդավորման պլատֆորմերի տեսակներն են.

- Անօդաչու թռչող սարքեր - դրոններ

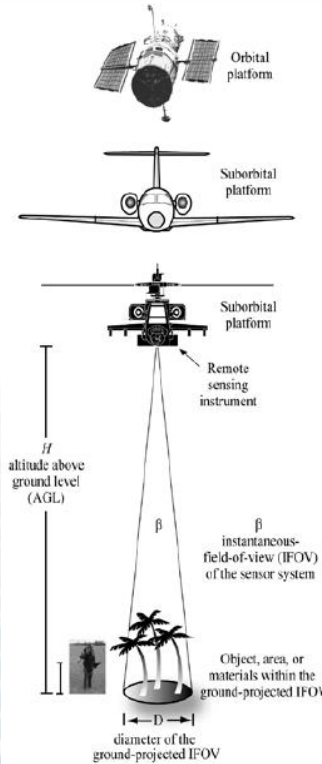
- Բարձրությունը՝ 1 մ - 1000 մ
- Սպառողական դրոնները համեմատաբար էժան են, հեշտ են օգատգործման համար
- Կարճաժամկետ թռիչք ունեն (20-30 րոպե)

- Ինքնաթիռներ, ուղղաթիռներ

- Բարձրությունը՝ 100 մ - 20 կմ
- Թանկ են, դժվար է թռիչք կատարելը, բայց կարող են ծածկել մեծ տարածքներ

- Արբանյակներ

- Բարձրությունը՝ 600 կմ - 35000 կմ
- Շատ թանկ են
- Մեկնարկելուց հետո նրանք ապահովում են համեմատաբար էժան պատկերներ, ծածկում են շատ մեծ տարածքներ

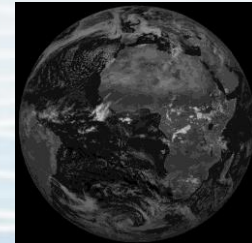
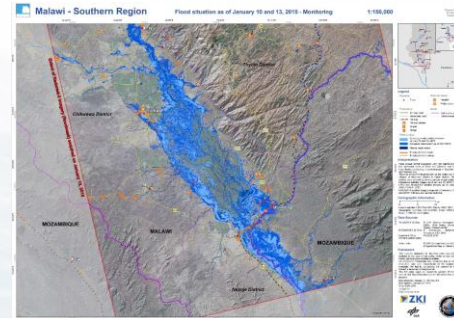
Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Ինչի՞ համար է օգտագործվում հեռահար զոնդավորումը

- Հողօգտագործման/հողածածկի քարտեզագրում
- Անտառների և բուսականության մոնիթորինգ
- Ջրային ռեսուրսների մոնիթորինգ և ուսումնասիրություններ
- Կլիմայական ուսումնասիրություններ և օդերևութաբանական մոնիթորինգ
- Աղետների վտանգի ու ռիսկի գնահատում և կառավարում
- Նավիգացիա
- Քաղաքաշինություն, կադաստր
- Այլ....

www.eumetsat.int

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

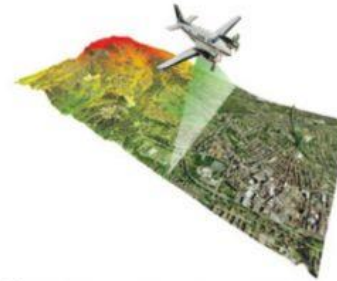
Ռելիեֆի և մակերևույթի թվային մոդելներ

Space-borne DSM
(5m)

Traditional photogrammetry DSM
(2m)

Airborne Lidar DSM
(0.5m)

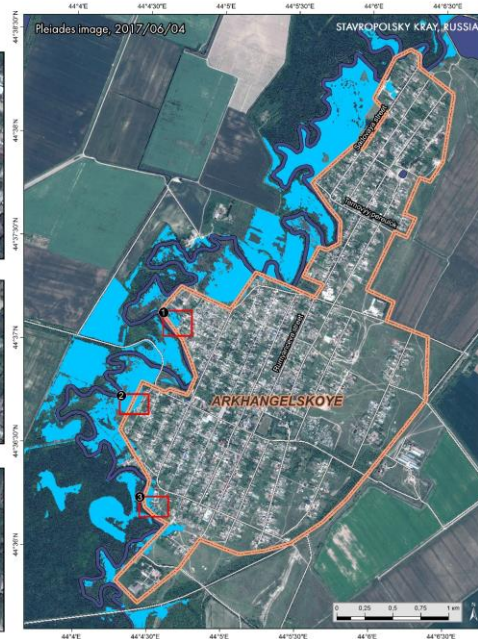
Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Ջրիեղեղի քարտեզագրում

Flooded areas in Arkhangelskoye village.
Fragments of Pleiades image,
resolution 2 m, acquired on 2017/06/04.

FLOOD IN STAVROPOLSKY
KRAY, RUSSIA

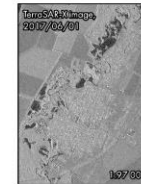

Legend

- Flooded area
- Arkhangelskoye village boundary
- Water bodies
- Roads

Cartographic information
Projection system: UTM Zone 38N
Datum: WGS 1984.

Data source
Pleiades image (2 m) acquired on 2017/06/04
© CNES (2017) - Dual-Band: All bus Defence and Space, all rights reserved.
TanDEM-X image (3 m) acquired on 2017/06/01
© 2017 ESA & VV 2017.
Dual-Band Airbus DS Geo GmbH.
Data processed by Research Center for Earth Observative Monitoring (RTEOMZ)
JSC "Russian Space Systems"
© All rights reserved, Roscosmos, 2017

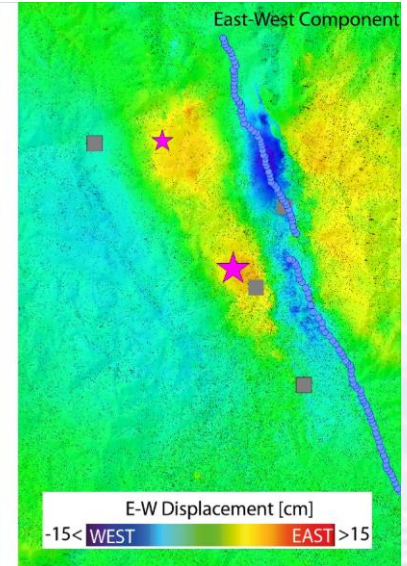
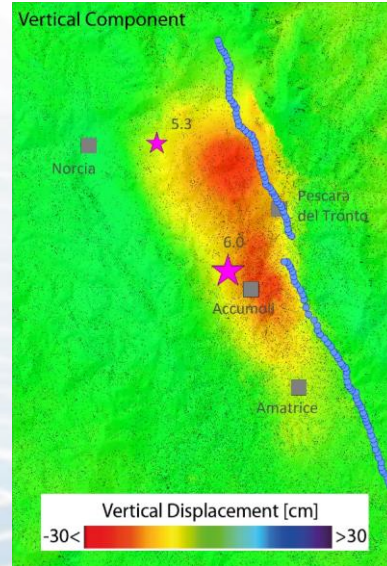
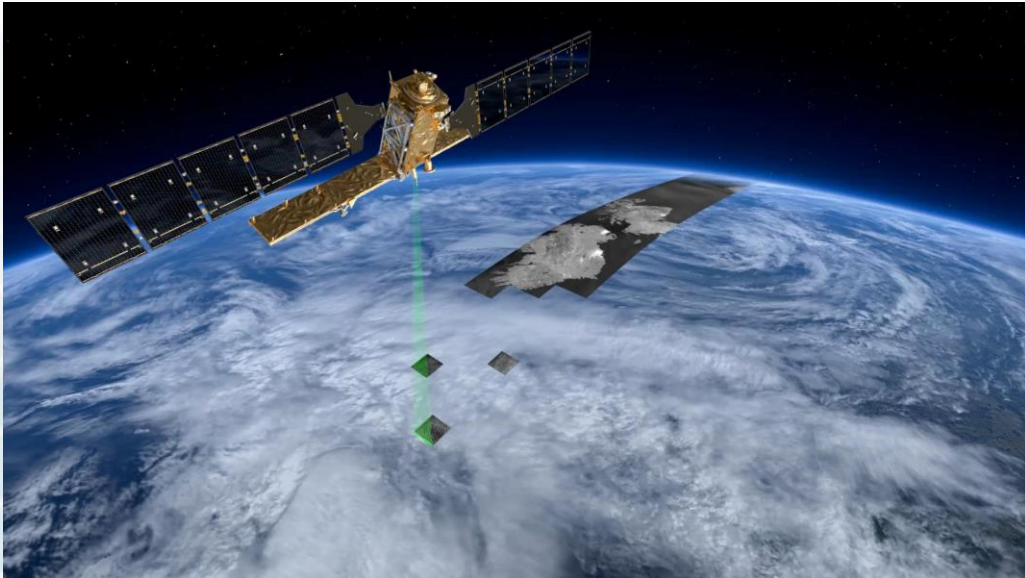

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Մակերևույթի տեղաշարժերի որոշում

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Kathmandu damage assessment after the earthquake in Nepal on 2nd of May 2015

Damaged buildings

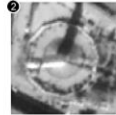

2013-02-09

2015-05-02

Destroyed Dharahara tower

2013-02-09

2015-05-02

Gathering areas

2015-05-02

2015-05-02

2015-05-02

Affected district of Kathmandu, based on KOMPSAT-3 image acquired on 02.05.2015

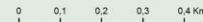

Location

Cartographic information

Local projection: UTM zone 45 North
Datum: WGS 84
Scale: 1:8600

Data source

KOMPSAT-3 image acquired on 02.05.2015.
AEISS sensor, ground resolution - 0.7 m (PAN)
2.8 m (Multi-Spectral) © KARI 2015

Archive KOMPSAT-3 image acquired on
09.02.2013, AEISS sensor, ground resolution -
0.7 m (PAN)/2.8 m (Multi-Spectral) © KARI 2015

Data processed by Research Center for Earth
Operative Monitoring (NTs OMZ) JSC "Russian
Space Systems"

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Անտառների քարտեզագրում

Աղբյուրը՝ Զ. Սայադյան

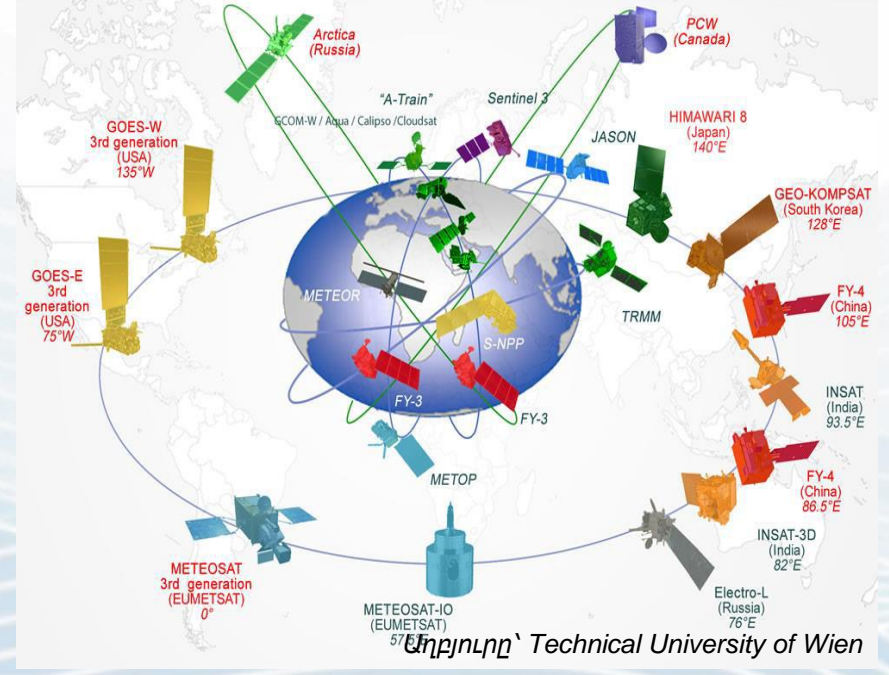

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Ջրաբանական ցիկլի ուսումնասիրության գլոբալ համակարգը

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Copernicus ծրագիր

Copernicus-ը հանդիսասանում է Երկրի դիտարկումների ուղղությամբ Եվրոպական Միության առաջատար ծրագիրը.

- Իրականացնում է Երկրի, շրջակա միջավայրի ու Էկոհամակարգերի մոնիթորինգ
- Բարձրացնում է ճգնաժամերին, արտակարգ իրավիճակներին, տարերային կամ տեխնաժին աղետներին պատրաստվածության մակարդակը
- Որդեգրել է տվյալների վերաբերյալ ամբողջական, ազատ և բաց քաղաքականություն
- Հանդիսանում է տնտեսական զարգացման գործիք և թվային տնտեսության շարժիչ ուժ

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Copernicus ծրագրի բաղադրիչները

«Կոպեռնիկոս» ծրագիրը հենվում է երեք բաղադրիչների վրա.

1. Տիեզերական բաղադրիչ (Երկրի դիտարկման/հեռազննման արբանյակներ և դրանց հետ կապված ցամաքային հատված՝ ցամաքային, մթնոլորտային և օվկիանոսագրական պարամետրերի դիտարկման առաքելություններով):

Այն ներառում է երկու տեսակի արբանյակային առաքելություններ՝ Եվրոպական տիեզերական գործակալության (European Space Agency - ESA) Sentinel-ի յոթ տիեզերական առաքելություններն և ինչպես նաև Եվրոպական երկրների ազգային տիեզերական գործակալությունների առաքելությունները, որոնք կոչվում են աջակցող առաքելություններ:

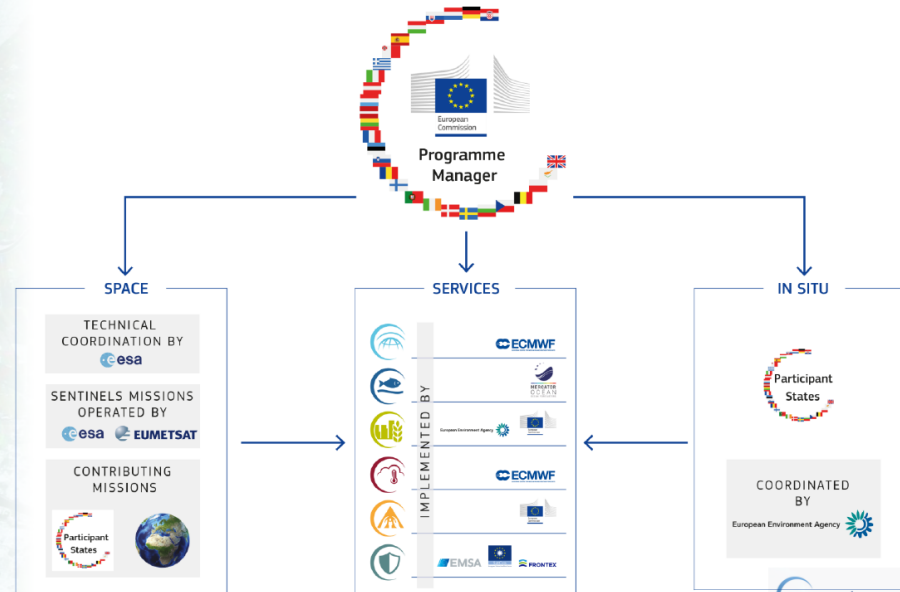

Common borders. Common solutions. Copernicus ծրագրի բաղադրիչները

2. In-situ (տեղում) չափումներ (երկրային և օդային տվյալների հավաքագրման ցանցեր, որոնք տեղեկատվություն են տրամադրում օվկիանոսների, ցամաքային մակերևույթի և մթնոլորտի մասին),

3. Ծրագրի կողմից մշակված և կառավարվող ծառայություններ, որոնք առաջարկվում են օգտագործողներին և հանրությանը:

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Copernicus-ը աջակցում է հետևյալ ուղղությունների ուսումնասիրություններին.

- Կլիմայի փոփոխություն և շրջակա միջավայր
- Անվտանգություն և պաշտպանություն
- Առողջապահություն
- Կապույտ տնտեսություն
- Էներգիա և բնական ռեսուրսներ
- Չարգացում և համագործակցություն
- Տուրիզմ
- Ապահովագրություն և աղետների կառավարում
- Քաղաքաշինություն
- Անտառների կառավարում

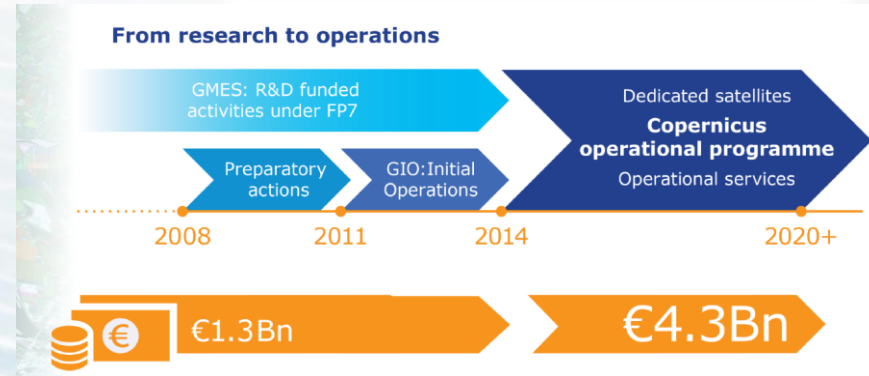
Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Copernicus-ի ֆինանսավորումը

- Ծրագրի արժեքը 1998-ից մինչև 2020 թվականն ընկած ժամանակաշրջանում գնահատվում է 6,7 մլրդ եվրո.
- Շուրջ 4,3 մլրդ եվրո ծախսվել է 2014-ից մինչև 2020 թվականն ընկած ժամանակաշրջանում և բաժանված է ԵՄ-ի (66 %) և ԵՏԳ-ի (33 %) միջև:
- Ստացված տվյալներից ԵՄ-ի տնտեսության համար օգուտները գնահատվում են մոտավորապես 30 մլրդ եվրո մինչև 2030 թվականը:

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Copernicus-ի օգուտների օրինակներ

Խողովակաշարերի
մոնիթորինգ
Նիդերլանդներում

Օգուտը
Նիդերլանդների
համար՝ 15-18 մլն.
Եվրո / տարի

Անտառների
կառավարում
Շվեդիայում

Օգուտը Շվեդիայի
համար՝ 16-22 մլն.
Եվրո / տարի

Ջրային նավիգացիա
Բալթիկ
ծովում

Օգուտը Շվեդիայի և
Ֆինլանդիայի
համար՝ 24-116 մլն.
Եվրո / տարի

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Sentinel առաքելություն

- Ներկայումս ԵՏԳ-ն մշակել/մշակում է յոթ առաքելություն Sentinel (Sentinel 1, 2, 3, 4, 5P, 5, 6) ծրագրի շրջանակներում: Sentinel-ի առաքելությունները ներառում են ռադարային և սուպեր-սպեկտրալ նկարներ՝ ցամաքի, օվկիանոսի և մթնոլորտի մոնիտորինգի համար:
- Յուրաքանչյուր Sentinel առաքելություն կազմված է նվազագույնը երկու արբանյակների համաստեղությունից՝ նպատակ ունենալով օպերատիվ կերպով ապահովել առավելագույն ծածկույթը:

<i>Sentinel Mission and Status</i>		
	SENTINEL-1: 9-40m resolution, 6 days revisit at equator	<i>S1-A and B in orbit</i>
	SENTINEL-2: 10-60m resolution, 5 days revisit time	<i>S2-A in Orbit S2-B Launch Q1 2017</i>
	SENTINEL-3: 300-1200m resolution, <2 days revisit	<i>S3-A in Orbit S3-B Launch Q4 2017</i>
	SENTINEL-4: 8km resolution, 60 min revisit time	<i>1st Launch Q4 2022</i>
	SENTINEL-5p: 7-68km resolution, 1 day revisit	<i>Launch in Q2 2017</i>
	SENTINEL-5: 7.5-50km resolution, 1 day revisit	<i>1st Launch in 2021</i>
	SENTINEL-6: 10 days revisit time	<i>July 2020</i>

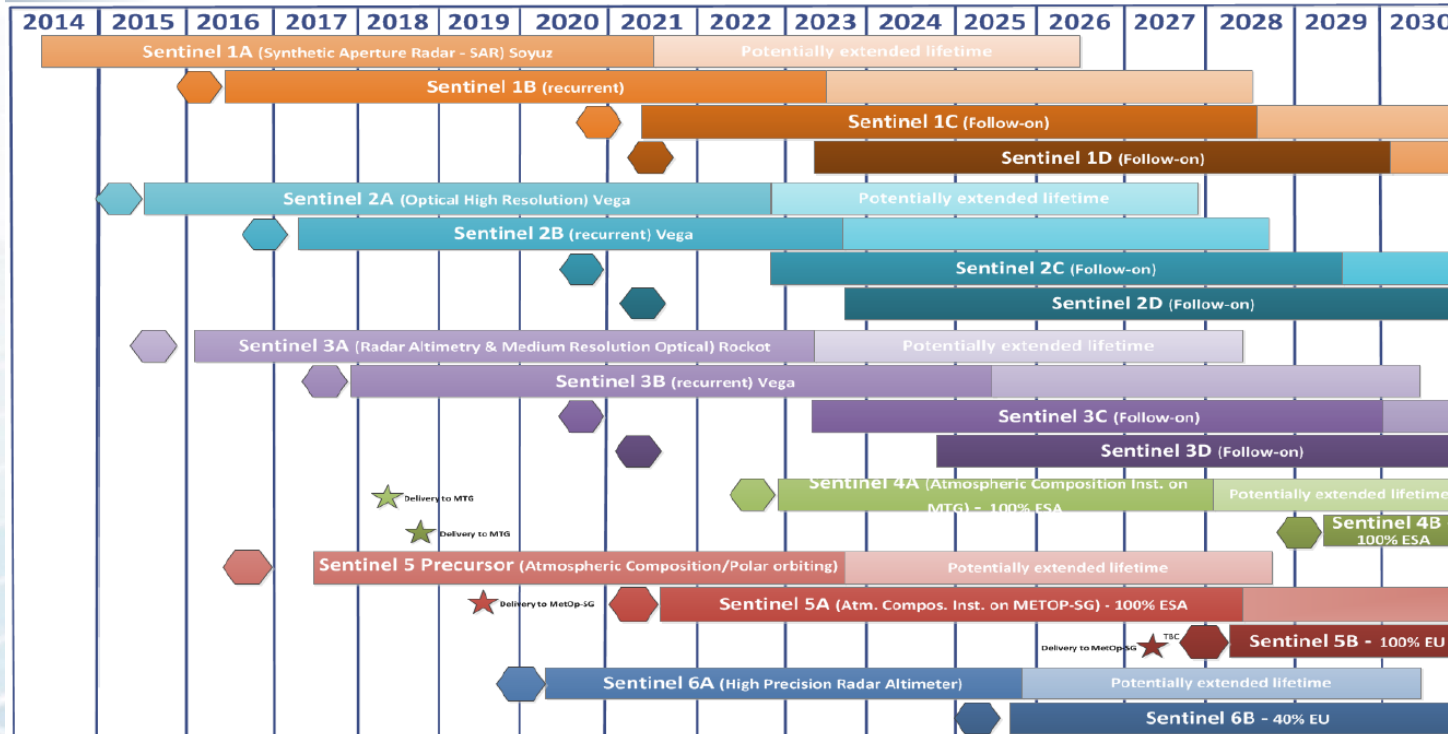

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Legend: Flight Acceptance Review

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Sentinel-1

- Sentinel-1-ն ապահովում է ցերեկային և գիշերային ռադիոլոկացիոն նկարահանումներ ցամաքային և օվկիանոսային ծառայությունների համար՝ բոլոր եղանակային պայմաններում:
- Sentinel-1A առաջին արբանյակը հաջողությամբ գործարկվել է 2014 թվականի ապրիլի 3-ին՝ Ուղեծիր դուրս բերվելով Arianespace Soyuz կրիչի միջոցով՝ Ֆրանսիական Գվիանայի տիեզերակայանից:
- Երկրորդ Sentinel-1B արբանյակը գործարկվել է 2016 թվականի ապրիլի 25-ին համանման հրթիռով:

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Sentinel-2

- Sentinel-2-ը ապահովում է բարձր լուծաչափի օպտիկական պատկերներ ցամաքային ծառայությունների համար (օրինակ, բուսականության, հողային և ջրային ծածկույթի, ներքին ջրային ուղիների և ափամերձ տարածքների պատկերներ):
- Sentinel-2-ի առաջին արբանյակը՝ Sentinel-2A-ն, հաջողությամբ գործարկվել է 2015 թվականի հունիսի 23-ին:
- Sentinel-2 երկրորդ արբանյակը՝ Sentinel-2B-ը՝ 2017 թվականի մարտի 7-ին: Երկու արբանյակներն էլ արձակվել են Գվիանայի տիեզերակայանից "Վեգա" հրթիռների միջոցով:

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Sentinel-3

- Sentinel-3-ը մկշոցով իրականացվում է օվկիանոսի և ցամաքի մոնիտորինգ:
- Sentinel-3A առաջին արբանյակը գործարկվել է 2016 թվականի փետրվարի 16-ին Eurocot Rokot ապարատով՝ Ռուսաստանում Պլետեցկ տիեզերակայանից:
- Երկրորդ Sentinel-3B արբանյակը կրկին Պլետեցկից ուղեծիր է դուրս բերվել 2018 թվականի ապրիլի 25-ին, կրկին Eurocot Rokot միջոցով:

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Sentinel-4

- Sentinel-4-ը, որը կգործարկվի որպես երրորդ սերնդի Meteosat արբանյակի օգտակար բեռ (payload) և տվյալներ կտրամադրի մթնոլորտի կազմի մոնիթորինգի համար:
- Այն կգործարկվի 2023 թվականին:

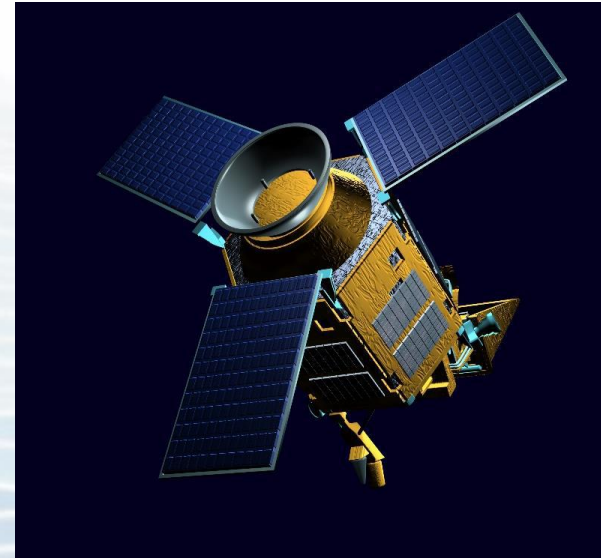
Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Sentinel-5

- Sentinel-5 Precursor (5P) գործարկվել է 2017 թվականի հոկտեմբերի 13-ին Eurocot Rokot կրող հրթիռով՝ Ռուսաստանում Պլեսետցկ տիեզերակայանից: Դրա հիմնական նպատակն է կրճատել տվյալների բացը 2012 թվականին ENVISAT արբանյակի կորստի (հատկապես SCIAMACHY սենսորից կատարվող մթնոլորտային դիտարկումների մասով) և 2021 թվականին Sentinel-5-ի գործարկման միջև: Չափումները կատարվում են Tropomi սպեկտրոսկոպով:
- Sentinel-5-ը նույնպես տվյալներ կտրամադրի մթնոլորտի կազմի մոնիտորինգի համար: Այն օգտակար բեռի (payload) տեսքով մաս կկազմի EUMETSAT-ի (EPS-SG) բևեռային համակարգի երկրորդ սերնդի տիեզերական ապարատում և կգործարկվի 2021 թվականին:

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Sentinel-6

- Sentinel-6 նախատեսված է ծովի մակարդակի տատանումների գերճշգրիտ չափումների համար:
- Sentinel-6A-ն նախատեսվում է գործարկել 2020 թվականի նոյեմբերին SpaceX Falcon 9 տիեզերանավով՝ ԱՄՆ Կալիֆոռնիա նահանգի Վանդենբերգ SLC-4E տիեզերակայանից:
- Sentinel-6B-ն նախատեսվում է ուղեծիր դուրս բերել 2026 թվականին:

Project funded by
EUROPEAN UNION

Common borders. Common solutions.

Եզրակացույթուններ

Ստանալ նոր գիտելիքներ
Երկիր մոլորակի վիճակի և
բնութագրերի մասին

Պաշտպանել
մարդկանց և
ենթակառուցվածքները

ԵՍ Երկրի Դիտարկումների և մոնիթորինգի ծրագիր

Իրականացնել շրջակա
միջավայրի
չարունակական
մոնիթորինգ

Բարելավել
բնապահպանական
քաղաքականությունը

Նպաստել կլիմայի
փոփոխությանը
հարմարվողականությանը

Խթանել հետագա
կիրառությունները մի շարք
ուլորտներում

Նպաստել արտակարգ
իրավիճակների
արդյունավետ
կառավարմանը